

Nieuwsbrief SR Updates - Nummer 16, 2019

Nummer 16, 2019

Redactie: prof. mr. J.S. Nan en mr. C.L. van der Vis.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2019:676](#) 23-04-2019

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2019:660](#) 23-04-2019

Annotatie

[Annotatie bij Hoge Raad 16 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1941.](#)

mr. dr. S.M.A. Lestrade

ANNOTATIE

**Annotatie bij Hoge Raad 16 oktober 2018,
ECLI:NL:HR:2018:1941.**

mr. dr. S.M.A. Lestrade

1. Artikel 273f Sr is een gecompliceerde bepaling en de langste in ons Wetboek van Strafrecht. De strafbaarstelling is geënt op de oude delictsomschrijving tegen ongeoorloofde exploitatie van mensen in de seksindustrie (destijds een misdrijf tegen de zeden) en is naar aanleiding van internationale verdragen uitgebreid naar niet-seksuele uitbuiting en gedwongen orgaandonatie (en nu een misdrijf tegen de persoonlijke vrijheid). De bepaling onderscheidt in lid 1 negen verschillende varianten van mensenhandel. De delictsomschrijving heeft betrekking op ‘de handelaar’ (sub 1), ‘de exploitant’ (sub 4), ‘de importeur en exporteur van seksuele dienstverleners’ (sub 3), ‘de kinderhandelaar en kinderuitbater’ (sub 2 en 5) en ‘de profiteur’ (sub 6 tot en met 9). De diverse dadergroepen krijgen allen dezelfde kwalificatie mensenhandel, terwijl de expliciete vereisten om aan die kwalificatie te voldoen erg verschillen.[1] Opvallend genoeg behelst het artikel geen uitdrukkelijk verbod op de uitbuiters. Wel dient bij ‘de handelaar’ sprake te zijn van een oogmerk van uitbuiting. En ‘de profiteur’ in sub 6 trekt opzettelijk voordeel van de uitbuiting van een ander. De term uitbuiting is als zodanig dus terug te vinden in de wettekst.[2]

2. In 2015 en 2016 oordeelde de Hoge Raad dat uitbuiting – ook al staat het niet letterlijk in de wet – een impliciet bestanddeel is van de strafbaarstelling jegens ‘de exploitant’[3] en ‘de importeur en exporteur van seksuele dienstverleners’.[4] Daarmee is de reikwijdte van de onderdelen 3 en 4 flink ingeperkt en lopen de vereisten minder uiteen. Toch blijft tussen die onderdelen nog een verschil in ernst bestaan. Het vierde onderdeel richt zich namelijk tot de uitbuiters en het derde onderdeel tot de vervoerder van seksuele dienstverleners die in een uitbuitingssituatie zitten. Sub 3 lijkt daardoor eerder op een vorm van medeplichtigheid aan uitbuiting, terwijl sub 4 de hoofddader aanpakt. Hetzelfde geldt voor de profiteur van mensenhandel. Die is niet op gelijke voet te scharen met mensenhandelaren en uitbuiters.

3. Het allersterkst is echter een verschil in zwaarte aanwezig ten aanzien van onderdeel 9 in vergelijking tot de overige subleden. Dit onderdeel heeft betrekking op de ‘onvrijwillige’

afdracht van de opbrengst uit seksuele dienstverlening en orgaanverwijdering. Waar de profiteur in sublid 6 nog voordeel trekt van uitbuiting, hoeft dat bij letterlijke lezing van sublid 9 helemaal niet het geval te zijn. De wettekst bakent 'seksuele dienstverlening' en 'orgaanverwijdering' niet nader af. De Hoge Raad maakt in onderhavig arrest evenwel duidelijk dat het negende sublid van artikel 273f lid 1 Sr, net als de onderdelen 3 en 4, alléén strafbaar is als de gedragingen zijn begaan onder omstandigheden waarbij uitbuiting kan worden verondersteld.

4. Bij het inlezen van uitbuiting als impliciet bestanddeel van sub 9 neemt de Hoge Raad in aanmerking (zie r.o. 2.4.1) de wetsgeschiedenis, de kwalificatie en de strafmaat. Uit die wetsgeschiedenis blijkt immers dat in het bijzonder werd beoogd alle gevallen van seksuele uitbuiting tegen te gaan. De Hoge Raad wijkt daarmee af van de conclusie van advocaat-generaal Bleichrodt, die juist op grond van een wetshistorische en wetssystematische interpretatie stelt dat uitbuiting géén impliciet bestanddeel is van onderdeel 9.

5. Het huidige onderdeel 9 is in 2000 – bij het afschaffen van het bordeelverbod en het verbod op souteneurschap – ingevoerd, omdat gevreesd werd dat zonder de bepaling onvoldoende zou worden voorzien in de mogelijkheid tot optreden tegen gedwongen afgifte van de opbrengst van seksuele handelingen van vrijwillige prostitutie. De wetgever was zich ervan bewust dat bij dit feitencomplex ook kon worden opgetreden op grond van artikel 317 Sr (afpersing), maar in die bepaling ontbreken de componenten misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht en misleiding. Tevens zag de wetgever in dat optreden mogelijk was op basis van artikel 284 Sr (dwang), maar in die bepaling is de strafbedreiging aanzienlijk lager dan in het mensenhandelartikel.[5]

6. De Hoge Raad acht voornoemde achterliggende gedachte evenwel niet doorslaggevend voor de interpretatie van de strafbepaling. Hij neemt daarbij mede in aanmerking dat de opsomming van strafbare gedragingen en 'middelen' van het voormalige artikel 250a lid 1 onder 6° Sr beduidend beperkter is dan die in het huidige artikel 273f lid 1 onder 9° Sr. In artikel 250a lid 1 onder 6° Sr zijn opgenomen als middelen: het door geweld of een andere feitelijke, bedreiging van geweld of een andere feitelijke *dwingen* dan wel door misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of door misleiding *bewegen*. Wat anders is ten opzichte van dit oude artikel is dat in artikel 273f Sr als middel is opgenomen 'het door een feitelijke *bewegen*', terwijl het oude artikel enkel betrekking had op 'het door een feitelijke *dwingen*'. Het *bewegen* van een ander betreft een neutrale gedraging, terwijl het *dwingen* wederrechtelijk gedrag uitdrukt.

7. Toch overtuigt de redenering van de Hoge Raad niet. Dat de middelen vroeger beperkter van aard waren, geeft aan dat de *afdracht* van de opbrengst uit seksuele dienstverlening en

orgaanverwijdering een onvrijwillig karakter moest hebben. Hieruit kan niet worden opgemaakt dat de *seksuele dienstverlening* of *orgaanverwijdering* moest zijn begaan onder omstandigheden waarbij uitbuiting kan worden verondersteld.

8. Waar de Hoge Raad in onderhavig arrest de wetsgeschiedenis minder letterlijk volgt, houdt hij in Hoge Raad 2 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1823 juist weer strikt vast aan de wetshistorie. Deze beslissing zag op onderdeel 5 van de strafbepaling (de kinderruitbater). Met betrekking tot dit sublid oordeelt de Hoge Raad dat uitbuiting géén impliciet bestanddeel is, omdat onderdeel 5 strekt ter bescherming van minderjarigen en om die reden de eis van het uitoefenen van dwang ontbreekt.

9. Uit de wetsgeschiedenis van artikel 273f Sr kan enerzijds worden opgemaakt dat het artikel gericht is op uitbuiting, maar anderzijds kan net zo goed worden betoogd dat de bepaling hiertoe niet is beperkt. Dat blijkt ten aanzien van onderdeel 9 heel expliciet uit Kamerstukken (zie onder punt 5), maar kan impliciet worden afgeleid uit het feit dat de wetgever de bepaling vrij gemakkelijk had kunnen begrenzen tot de criminalisering van uitbuiting (het artikel is vanaf 2000 tot 2014 maar liefst zes keer gewijzigd, dus er was genoeg gelegenheid), terwijl hij gekozen heeft voor een ruime omschrijving. Dat de Hoge Raad de wetsgeschiedenis derhalve aanvoert als argument voor een gelimiteerde lezing, heeft iets willekeurigs.

10. Zuiverder zou zijn geweest als de Hoge Raad enkel de kwalificatie (mensenhandel, misdrijf tegen de persoonlijke vrijheid) en de strafmaat (twaalf jaren gevangenisstraf) als argumenten had gebruikt. Het beginsel van 'fair labelling' speelt hier onder andere een rol.[6] De Hoge Raad zal zich echter niet snel enkel op een beginsel beroepen. Dat heeft namelijk als gevaar dat in de praktijk allerlei potentieel oneigenlijke vervolgingen onder ruime delictsomschrijvingen buiten de strafwet zouden kunnen worden gehouden zonder dat de wetgever daarop nog inspraak heeft.

11. Met het misbaksel van de strafbaarstelling in artikel 273f Sr kan de Hoge Raad dan wellicht niet anders dan zoeken naar eerlijke uitkomsten en dit te presenteren als 'voortbordurend op de gedachte van de wetgever', terwijl daar eigenlijk vraagtekens bij kunnen worden geplaatst. Er ligt hier een taak voor de wetgever het delict expliciet te begrenzen en voor het Openbaar Ministerie zaken aan te voeren die de kwalificatie mensenhandel en de zware strafmaat op het delict daadwerkelijk waardig zijn.

[1] Zie ook S.M.A. Lestrade, *De strafbaarstelling van arbeidsuitbuiting in Nederland*, Deventer: Wolters Kluwer 2018, o.a. p. 332-333 (hierna: Lestrade 2018).

[2] Lestrade 2018, o.a. p. 325.

[3] HR 24 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3309, *NJ* 2016/313 en HR 5 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:554, *NJ* 2016/315 m.nt. Van Kempen en recent nog herhaald in HR 19 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:383.

[4] HR 17 mei 2016, ECLI:NL:HR:2016:857, *NJ* 2016/314 m.nt. Van Kempen t.a.v. onderdeel 3, herhaald in HR 20 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2928 en ECLI:NL:HR:2016:2909.

[5] Lestrade 2018, p. 45 en 107 en voorts *Kamerstukken II* 1997/98, 25437, 5 (nota naar aanleiding van het verslag), p. 22-23. Zie ook M. Alink & J. Wiarda, 'Materieelrechtelijke aspecten van mensenhandel', in: D. de Prins e.a., *Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Preadviezen 2010: De staatsrechtelijke positie van politieke partijen, Materieelrechtelijke aspecten van mensenhandel, Schade aan derden in het aansprakelijkheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010, p. 198-199 en Machielse in Noyon/Langemeijer & Rummelink, art. 273f Sr, aant. 10.

[6] Zie hierover ook Lestrade 2018, p. 164 en 292-297.

RECHTSPRAAK

Dood door ‘schuld’ in het verkeer, artikel 6 WVV 1994

De middelen klagen in de kern over de bewezenverklaring van ‘schuld’ als bedoeld in artikel 6 Wegenverkeerswet 1994 (hierna: WVV 1994). Het eerste middel klaagt onder meer over de verwerping van het verweer dat geen sprake is geweest van dergelijke schuld, het tweede over de verwerping van een beroep op een bevoegd gegeven ambtelijk bevel. De middelen lenen zich voor gezamenlijke bespreking.

Vooropgesteld moet worden dat in cassatie slechts kan worden onderzocht of de schuld aan het verkeersongeval in de zin van artikel 6 WVV 1994 – in het onderhavige geval het bewezen verklaarde aanmerkelijk onvoorzichtig rijden – uit de door het hof gebezigde bewijsmiddelen kan worden afgeleid. Daarbij komt het aan op het geheel van de gedragingen van de verdachte, de aard en de ernst daarvan en de overige omstandigheden van het geval. Voorts verdient opmerking dat niet reeds uit de ernst van de gevolgen van verkeersgedrag dat in strijd is met één of meer wettelijke gedragsregels in het verkeer, kan worden afgeleid dat sprake is van schuld in vorenbedoelde zin (vgl. HR 1 juni 2004, ECL:NL:HR:2004:AO5822).

Het hof heeft blijkens zijn onder 3.2.2 weergegeven overwegingen onder meer vastgesteld dat de verdachte, terwijl het verkeerslicht in zijn richting rood licht uitstraalde, over de busbaan een grote kruising is opgereden met een snelheid van ten minste 90 km/u, waarbij alleen al de remweg even lang was als de gehele kruising, en in botsing is gekomen met het slachtoffer dat van rechts op een snorfiets aankwam. Zodanig verkeersgedrag kan in beginsel de gevolgtrekking dragen dat de verdachte aanmerkelijk onvoorzichtig heeft gereden en dat het verkeersongeval aan de schuld van de verdachte als bedoeld in artikel 6 WVV 1994 te wijten is.

Dat kan in concreto anders zijn indien omstandigheden aannemelijk zijn geworden waaruit volgt dat van schuld in vorenbedoelde zin niet kan worden gesproken. In dat verband heeft het hof onder meer vastgesteld dat de verdachte als lid van een arrestatieteam op instructie van de sectiecommandant met spoed en in een ‘treintje’ c.q. colonne naar Bergeijk reed, waarbij hij optische en geluidssignalen voerde en om die reden als bestuurder van een voorrangervoertuig mocht afwijken van de voorschriften gesteld in het Reglement verkeersregels en

verkeerstekens (RVV). Maar het hof heeft daarbij ook vastgesteld dat de betreffende instructie onder meer inhield dat niet alleen zo snel mogelijk, maar ook zo veilig mogelijk gereden diende te worden, terwijl de verdachte, ook als in een 'treintje' werd gereden, te allen tijde een eigen beslissingsruimte had om te reageren op zich voordoende situaties, waarbij een rood verkeerslicht en een kruispunt bijzondere aandachtspunten zijn. Daaraan heeft het hof niet alleen de slotsom verbonden dat er geen sprake is geweest van de uitvoering van een ambtelijk 'bevel', maar ook dat de door de verdachte gekozen uitvoering van de betreffende instructie, waarbij het onder de gegeven omstandigheden onmogelijk was om adequaat te reageren op onvoorziene of onberekenbare gedragingen van de andere weggebruikers, niet proportioneel was.

Het oordeel van het hof dat hetgeen onder 3.4.2 is weergegeven, niet wezenlijk afdoet aan de onder 3.4.1 aangeduide gevolgtrekking dat de verdachte aanmerkelijk onvoorzichtig heeft gereden en het verkeersongeval aan de schuld van de verdachte als bedoeld in artikel 6 WVV 1994 te wijten is, geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Dat met feitelijke waarderingsen samenhangende oordeel is evenmin onbegrijpelijk.

Het middel faalt.

Het derde middel klaagt dat de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM in de cassatiefase is overschreden, omdat de stukken te laat door het hof zijn ingezonden.

Het middel is gegrond. Voorts doet de Hoge Raad uitspraak nadat meer dan twee jaren zijn verstreken na het instellen van het cassatieberoep. Een en ander brengt mee dat de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM is overschreden. Gelet op de aan de verdachte opgelegde taakstraf van tachtig uren, subsidiair veertig dagen hechtenis, en de mate waarin de redelijke termijn is overschreden, is er geen aanleiding om aan het oordeel dat de redelijke termijn is overschreden enig rechtsgevolg te verbinden en zal de Hoge Raad met dat oordeel volstaan.

De Hoge Raad verwierpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 23-04-2019

ECLI: ECLI:NL:HR:2019:660

Zaaknummer: 17/03628

Rechters: J. de Hullu, Y. Buruma, V. van den Brink, J.C.A.M. Claassens en A.E.M. Röttgering

Advocaten: Th. J. Kelder

Wetsartikelen: 6 WVV en 6 EVRM

RECHTSPRAAK

Diefstal, ‘wegnemen’ van geldbedrag als bedoeld in artikel 310 Sr.

Het middel klaagt dat de bewezenverklaring onder 2 onvoldoende met redenen is omkleed, nu uit de door het hof gebezigde bewijsvoering niet zonder meer kan volgen dat sprake is van ‘wegnemen’ als bedoeld in artikel 310 Sr.

Voor een veroordeling ter zake van diefstal van een aan een ander toebehorend goed – een en ander als bedoeld in artikel 310 Sr – is onder meer vereist dat de dader zich de feitelijke heerschappij over dat goed heeft verschaft dan wel dit aan de feitelijke heerschappij van de rechthebbende heeft onttrokken (vgl. HR 22 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP2627).

Blijkens de vaststellingen van het hof heeft de verdachte op het moment dat hij € 400 van de aangever in handen kreeg niet een iPhone geleverd, zoals met de aangever was afgesproken, maar is hij met dat geld weggerend. Mede op basis van deze vaststellingen heeft het hof kennelijk geoordeeld dat de verdachte zich aldus de feitelijke heerschappij over het geld heeft verschaft en dat sprake was van ‘wegneming’ in de zin van artikel 310 Sr. Dat oordeel geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk.

Het middel faalt.

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 23-04-2019

ECLI: ECLI:NL:HR:2019:676

Zaaknummer: 18/02540

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend en A.E.M. Röttgering

Advocaten: T. Arkesteijn

Wetsartikelen: 310 Sr